

קול הרה"י

פנינים יקרים מליקטים מספר קול רודי עה"ת ומועדים מאת הרה"ג רבי רודי פראנר שליט"א
נשיא דהתאחדות קהילות החרדים בעיר הבירה לונדון יצ"ו

שכונות

ויסעו וגו' ויחן שם ישראל נגד ההר וגו' (י"ט ב').

וברש"י כאיש אחד בלב אחד י"ל דהא דגרם להם להיות באחדות כ"כ ה"ט דהיה נגד ההר דלשון הר מכוון כנגד אאע"ה וכמו שאמרו בפסחים פ"ח ע"א לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה וכו' ומדת אאע"ה היא אמונה פשוטה שנאמר עליו והאמין בה' ויחשביה לו צדקה וכל שישראל היו בבחינת אמונה פשוטה היו מאוחדים ברצון קבלת התורה.

אנכי ה' אלקיך וגו' (כ' ב').

בפר' וארא לעיל [ו' ב'] כתוב וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא וגו' שם לא כתוב אנכי אלא אני ומה ההבדל והנה בגמ' שבת סו"פ הבונה ק"ה. דריש אנכי נוטריקון א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית וכו' היינו דהכ"ף שבלשון אנכי מרמז לענין הכתיבה של התורה וא"כ מובן דבפרשת וארא לפנינו מ"ת ההתגלות היתה בבחינת אני א'נא נ'פשי י'הבית בלי כ"ף של אנכי דהקב"ה עדיין לא נתגלה תוך דברי התורה שאח"כ כתב ונתן אלא ברוח נבואה אבל במ"ת בשעה שהקב"ה מסר לנו את התורה אז נגלה בבחינת אנכי שהוסיף הכ"ף של כתבית שמאז ואילך ההתגלות שלו בתוך דברי התורה ומי שעוסק בתורה הוי כאילו מתגלה לו הקב"ה תמיד ומש"ה אמרו ב"ב י"ב. חכם עדיף מנביא שהתגלות שלו ית' בתורה תמידית וביד החכם לזכות לה תמיד משא"כ רוח נבואה שבאה לו רק לפרקים אם יש רצון בה מלמעלה.

זכור את יום השבת לקדשו וגו' (כ' ה').

במעמד הר סיני נתחדש ביחד עם מתן תורה גם מעשה הבריאה לעיני ישראל דזה הוא ענין ראו את הנשמע שראו במו עיניהם מה שעד אז היה אצלם רק בגדר נשמע מאבותיהם שהם עתה ראו ההר שנתפרק וחזר ונתחדש על עמדו מתוך העשן

המשך בעמוד ב' <<

לדן אחיעזר בן עמישדי לאשר

פגעאל וגו' לגד אליסף וגו' לנפתלי
אחירע וגו' (א' י"ב).

צריך להבין למה סדרה תורה הנשיאים של הני ד' שבטים בני השפחות בסדר הזה שאינו סדר לידתם וגם לא סדר אמותיהם ודלא כמו לגבי בני הגבירות שסידרה תורה לפנ"כ היטב בני לאה כולם יחד ואח"כ בני רחל וכאן עירבבה בני בלהה עם בני זלפה בלי שום סדר מובן ובשלמא הא דדן נמנה בראשם של אלו ניחא שהוא היה הנולד לבלהה ראשון לכולם אבל לכאורה השני לו היה צריך להיות או נפתלי שנולד שני לבלהה או אם רצתה תורה לכבד הנולדים ראשון היה צריך הנמנה שני להיות גד שנולד ראשון לזלפה ומה מקום אשר הנולד לזלפה אחרון לכולם להיות נמנה שני לדן ועוד למה הפסיקה תורה בין שני בני בלהה דן ונפתלי למנות ביניהם שני בני זלפה יחד ובסדר הפוך ללידתם ואולי י"ל דכאן נקטה תורה לפי סדר חשיבות הנשיאים דהיה אחיעזר הנשיא של דן חשוב מפגעאל הנשיא של אשר והוא היה חשוב מאליסף הנשיא של גד וכו' ואע"ג דעד כאן לגבי שמונה שבטים של בני הגבירות נמנו בסדר אמותיהם ולידתם אולי אצלם כך איתרמי דחשיבותם היתה מתאימה לסדר לידתם ועוד יש אולי לומר דהנה רואין אח"כ דמספר בני דן הוא שנים וששים אלף וכו' ושל בני אשר אחד וארבעים אלף וכו' ושל בני גד חמשה וארבעים אלף וכו' ושל בני נפתלי שלשה וחמשים אלף וכו' נמצא שמתמעטים לפי סדר לידתם דן מרובה מנפתלי והוא מרובה מגד והוא מרובה מאשר וכיון דכבר ידע הקב"ה מזה בשעה שצוה על מינוי הנשיאים היה מקום לחוש שאם תכתוב תורה שמות נשיאיהם על

וידבר ה' אל משה וגו' (א' א').

ברש"י ד"ה וידבר במדבר סיני בא"ד וכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם בא' בניסן הוקם המשכן ובא' באייר מנאם ע"ש יש לעיין אמאי המתין מא' בניסן עד א' באייר למנותם וע' בשפ"ח עוד קשה אמאי כשהשרה שכינתו עליהם היה צורך למנאם ועוד יש לעיין אמאי דוקא במנין זה שיתף הנשיאים לעזור למנות והיה נראה דכבר שרתה שכינה על ישראל לפני שמנאם אלא דלא היתה האי השראת השכינה על כל אחד בשוה דהיו ודאי חילוקי דרגא ביניהם וצדיקים גדולים מקבלים השראת השכינה באופן חזק יותר ורשעים אינם מקבלים כל עיקר ומש"ה היה ענין להמתין מא' ניסן עד א' אייר כדי שמרע"ה יראה מי שלא נשרה עליו השכינה כראוי שיוכל לעזור לעלות וזה עשה כאשר מנאם וראה בכל אחד אחד מי זכה ומי לא זכה ומי זכה יותר ממי ועזר לאלה שהוצרכו לכך שתיגדל גם אצלם השראת השכינה ע"כ גם שיתף הנשיאים עמו דכל נשיא נעשה עזר לבני שבטו ואמצעי להשרות על כל אחד מבני שבטו את השכינה בחינת הרב שעוזר לתלמידו הקשור אליו וע"כ מצינו אח"כ אצלם שנקראים קריאי העדה דהכתיב הוא קריאי העדה עם יו"ד והקרי קרואי העדה עם וי"ו דלגבי הכתיב שהוא תורה שבכתב והיא מן השמים הם קריאי עם יו"ד המרמז ליו"ד של שם הוי"ה שהם שליחי דרחמנא לעזור לישראל ומבחינת הקרי שהוא תורה שבע"פ בחינת מעשי התחתונים הם עם וי"ו והוא כנגד הוי"ו שבשם הוי"ה והם שלוחי ישראל להביא בקשתם להקב"ה.

סדר הראוי דן נפתלי גד ואשר ירגישו גם הם וגם כל הרואים שפוחתים והולכים וכאילו שלטה מאירה וקללה בכל הנולד אחרון מבין בני השפחות ע"כ עירבבם בשעת המינוי למנוע מהרגשה זו ונקט דוקא המרובה מכולם ברישא ומיד אחריו הממועט מכולם וכו' וחזר ומנה שלישי שהוא מרובה מהשני וכו' ואע"ג דמוצאים מבני הגבירות מנשה ובנימין שהיו עוד פחותים מהם שאני בני הגבירות שלא הרגישו ירודים מצד לידתם ולא הוצרכה תורה להגן על כבודם

אלה קריאי העדה וגו' (א' ט"ז).

קריאי כתיב וקרינן קרואי ומצינו פירוש להבדל שבין יו"ד לוי"ו בפרשת חיי שרה [בראשית כ"ד כ"ג] דכשאליעזר שאל את רבקה האם יש בית אביך מקום לנו ללין וגו' והיא השיבה גם מקום ללון וגו' מפרש רש"י שהוא שאל בלשון ללין עם יו"ד היינו עבור לינת לילה אחת והיא השיבה בלשון ללון עם וי"ו אפילו לילות הרבה הרי דכשהלשון משתנה מכתובה עם יו"ד לכתובה עם וי"ו משתנה ממשמעות של יחיד למשמעות של רבים ולפ"ז יש גם לפרש כאן דהכתיב היה קריאי העדה שהם נתמנו להיות נשיאי מטות אבותם מינוי של שררה וכבוד לבד אבל אחר שנתמנו הוסיפו גם להיות קרואי העדה להיות היועצים והמדריכים והעוזרים בכל דבר שבעדה וכמו שמפרש רש"י ד"ה אלא קרואי וכו' הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה.

בני נפתלי תולדתם וגו' (א' מ"ב).

בכל שאר השבטים כתוב לבני וגו' ורק כאן אצל ראובן ואצל נפתלי כתוב בני בלי למ"ד בתחילה ובשלמא לגבי בני

ראובן שבהם מתחיל המנין וקתיב אצלם ויהיו בני ראובן וגו' בהוספת לשון ויהיו ניהא דלא כתיב לבני אבל אצל נפתלי למה נשתנה הלשון מכל הקודמים ועי' בעה"ט בזה והנה נפתלי הוא האחרון למנין כפי הסדר שכתוב כאן וידעינן דיש ששים רבוא אותיות בתורה במספר מכוון כנגד מספר בני"י שקיבלו התורה וא"כ כאשר מרע"ה כבר גמר למנות שאר השבטים והוא גם ידע מספר אותיות התורה וגם ידע שמספר בני"י מכוון כנגד זה לא הוצרך למנות בני נפתלי דהיה די אם היה רק מנכה ממספר ששים רבוא את מספר כל שאר הי"א שבטים שכבר מנה ומש"ה לא כתוב כאן לבני נפתלי דאות למ"ד בתחילת התיבה מרמז לענין של עתיד העומד לבא דומיא דלשון אל והיינו כשהיה צורך למנותם שאז כתב לבני שמעון תולדותם וגו' וכדומה דהמנין עומד להתגלות רק לאחר שימנה אבל אצל נפתלי כבר ידע המספר עד שלא התחיל וע"כ לא הוצרך בהם למ"ד בראש התיבה

ולקחת הלויים לי אני ה' תחת כל בכור בבני ישראל וגו' (ג' מ"א).

יש לעיין למה הוסיף כאן לשון אני ה' באמצע והלא הוי סגי דלימא ולקחת הלויים לי תחת כל בכור וגו' ונראה דבא לרמז דטעמא דולקחת הלויים תחת כל בכור וכו' הוא משום דבמעשה העגל כשקרא משה מי לה' אלי ויבאו כל בני לוי וגו' הרי דהם היו אלה שנתנדבו עבור ה' וזה מה שהזכיר כאן הפסוק כשאמר הקב"ה לקחת הלויים שהטעם משום שהם מעולם לא הסירו דעתם מאני ה'.

שוכנות (המשך מעמוד א')

למעשה בראשית וכו' כ"ז בלשון נסתר שאז בזמן מע"ב לא היה מי שראה והיה הכל נסתר אבל אח"כ אומר זכר ליציאת מצרים ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו וכו' בלשון נוכח דביציאת מצרים שהיא ההכנה למ"ת כבר היה הכל לעיניהם.

וכל העם רואין את הקולות ואת הלפידים וגו' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק וגו' (כ' ט"ז).

יש לעיין למה מתחילה כתיב כל העם ואח"כ כתיב העם בלי כל ועוד למה מתחילה מדבר בלשון רבים וכל העם רואים ואח"כ מדבר בלשון יחיד וירא העם ושוב חוזר ללשון רבים וינועו וגו' ונראה דבתחילת המראה הגדול הזה היו חלוקין במדרגתם מעורבים פחותים במדרגה יחד עם מעולים ונקראו כל העם ונאמר בהם לשון רבים רואין את הקולות וגו' ואח"כ עצם הראיה הנפלאה הזאת גרמה להם להתעלות כולם יחד בקבלת הרגשת הפחד מהדר גאונו ית' ונעשו עם אחד ואז נקראו העם ונאמר בהם לשון יחיד וירא וכשהפחד הזה גרם להם להתנענע ולהתרחק ולעמוד מרחוק שוב חזרו חלוקי דרגות שביניהם ונאמר שוב לשון רבים וינועו ויעמדו מרחוק.

והלפידים ובקולות והרגישו שהראה להם הקב"ה עצם מעשה בריאה מש"ה מובן החשיבות המיוחדת שיש למצות שבת מבין שאר המצוות שבעשרת הדברות שהיא היחידה שיסודה במעשה בראשית ומקשרת את מע"ב עם מ"ת וגם מקשרת את ישראל עם אמונת הבריאה וכדכתיב פרשת כי תשא [שמות ל"א ט"ן] ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים וגו' דהא דכתיב ברישא לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו' קאי אמתן תורה שאז הכניס הקב"ה את ישראל לברית עולם עמו ית' והשבת היא האות של הברית הזאת ואח"כ מסיים ונותן טעם למה דוקא שבת היא האות כי ששת ימים עשה ה' וגו' דהשומר שבת מעיד על חידוש הבריאה על ידו ית' ומש"ה סגי לו כבי' להקב"ה בהאי אות שהשומר שבת נושא על נפשו להחשיבו בעל באית שלו ית' וענין זה שיש במצות שבת בחינה כפולה ששייכת גם למעשה בראשית וגם ליצ"מ ומ"ת כל אחת לפי ענינה יש לדייקו גם מנוסח הקידוש של כניסת שבת שמתחיל ואומר ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכר

ותשב נעמי ורות המואביה וגו' והמה באו בית לחם בתחילת קציר שעורים (א' כ"ב).

ורש"י כותב שם ד"ה בתחילת קציר שעורים וז"ל בקציר העומר הכתוב מדבר ע"ש לפ"ז י"ל דהא דכתיב אח"כ ב' כ"ג ותדבק בנערות בועז ללקט עד כלות קציר השעורים וקציר החטים וגו' גם שם קציר שעורים הכוונה לקציר העומר הבא מן השעורים כדנ"ל וקציר החטים י"ל דהכוונה לשתי הלחם של שבועות הבאים מן החטים וא"כ יש מכאן עוד טעם להא דנוהגין לקרות מגילת רות בשבועות.

בגמ' שבת פ"ז. יום אחד הוסיף משה מדעתו

מאי דרש היום ומחר וכו' מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו וכו'. בעבודת ישראל מפרש דענין מחר לילו עמו הכוונה שידעו דיבאו ימים שיהיה בהן בחינת לילה וע"כ כדאי שגם עתה בנתינת התורה לא יהיה אצלם רק בחינת הארת פנים אלא כבר מעתה ידעו דצריך לקבל התורה גם בבחינת לילה ע"ש וי"ל עוד לפי דרכו ז"ל שמשא הבין שהציווי של היו נכונים לשלשת ימים שפירושו שבסוף שני ימים בתחילת יום השלישי צריכה להתקיים קבלת התורה יש בזה רמז דבגמר שני אלפי שנה ותחילת האלף השלישי מקבלת התורה תבא הגאולה השלמה דאלף שנים בעינין כיום אתמול דכל יום מרמז לאלף שנה ומש"ה הוסיף להם משה יום אחד מדעתו להזהירם ולהודיעם מראש דהגאולה יכולה להתאחר דכבר אמרו ז"ל בע"ז ט. ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח וכו' דניתן זמן ארוך של שני אלפים שנה למשיח אחרי גמר שני אלפים שנה של תורה עד שיצטרך לבא וכדי שלא יפלו ישראל ליאוש בראותן שלא בא משיח מיד עם גמר שני אלפים של תורה הוסיף משה עוד יום אחד שלם לסוף שני הימים שצוה הקב"ה לרמז להם דכמו שיום זה הוא מעשה שלו כמ"כ ביאת המשיח תהיה תלויה במעשה התחתונים וכדדרשו בסנהדרין צ"ח זכו אחישנה לא זכו בעתה.

בגמ' שבת פ"ח ע"א ההוא צדוקי דחזיה לרבא

דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעיה וקא מייץ בהו וקא מבוען אצבעתיה דמא א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכת בפחזותייכו קיימיתו וכו' א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם וכו'. ראה הצדוקי שרבה שכח לגמרי מעה"ז ואפילו מצער דריסת אצבעותיו הנדרסים תחת רגליו בשעה שהעמיק בשמעתא וזה היה נראה לו לגמרי איפכא ממה שעשו ישראל בקבלת התורה שאז הקדימו נעשה לנשמע לעשות מעשה המצוה בגופם בעה"ז עיקר לפני שיבינו וילמדו עומק הדברים וע"כ אמר לרבא אתם עמא פזיזא שאין לכם מהלך בחיים או שהגשמיות קודמת אצלכם את הרוחניות וכמו במעמד הר סיני

או דהגשמיות בטלה לגמרי במקום הרוחניות כמו שראה אצל רבא לפניו ואמר לו רבא אנחנו בתמימות הולכים ובין מעשינו ובין לימודנו הכל בתמימות ואין לנו סדר קבוע הכל לפי צורך המצוה שבאותה שעה לעשות רצון אבינו שבשמים ועלינו נאמר תומת ישרים תנחם

בגמ' פסחים ס"ח: אר"א הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם

מ"ט יום שניתנה בו תורה וכו'. המהר"ל בגבורות ה' פמ"ד מסביר ומדגיש כי שלש הרגלים נקבעו בתורה לפי שמחה גשמית של זמני גידול התבואה פסח בחודש האביב שבועות חג הקציר וסוכות חג האסיף ע"ש וי"ל דבזה הוי ס"ל לר"א דאפשר לקיים שמחת יו"ט או בגשמיות כמו שרמזה תורה או ברוחניות להשלים מה שלא גילתה תורה אולם בעצרת חוץ ממה שהוא חג הקציר הרי אנו אומרים בו גם זמן מתן תורתנו היינו דאנחנו מזכירים בו גם חלק רוחני [ואף דגם בפסח מזכירין זמן חרותנו אין בזה משמעות רוחנית דוקא דחירות מעבדות הוי בעיקר שמחת הגוף כמובן] וא"כ גם מי שדרכו בכל שאר יו"ט להשלים מה שלא הזכירה תורה ועושה תמיד כולו לה' כאן בעצרת שהכל כבר מוזכר בעצם היו"ט ממילא אין מה להשלים ואם כן יש רק לקיים הכל כמו שמוזכר בין בחלק של לה' ובין בחלק של לכם וההשלמה היא שיכיון שיתחזקו ויתחברו יחד הני שני חלקים דוגמת הנשמה והגוף ויוצא מזה דהא דאמר ר"א דבעצרת בעינן נמי לכם היינו דבזה ס"ל כר"י דבעינן חצי לה' וחצי לכם ואם כנים הדברים מצינו להם רמז במה שצוה תורה להקריב מנחה חדשה של שתי הלחם דוקא דכיון דהכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם והיינו לפי הנ"ל דגם ר"א מודה בזה לר"י דבעי חצי לה' וחצי לכם ע"כ בא לחם אחד כנגד החצי לה' ולחם השני כנגד החצי לכם וע"כ גם באים חמץ לסימן שהחצי לה' מציל את החצי לכם ומגין עליו לא שייך כאן החשש של כל שאור לא תקטירו.

מג"א סי' תצ"ד מקשה דהלא מתן תורה היה ביום נ"א לעומר

ולא ביום נ' והאיך אומרים בשבועות שחל ביום נ' זמן מתן תורתנו וע"ש שמתרץ באחד מן התירוצים דלעולם יום נ' היה ראוי למ"ת אלא דנתאחר לעוד יום נוסף משום דמשה הוסיף יום אחד מדעתו ע"ש והיה נראה לומר בביאור הדברים דמשה הוסיף יום אחד מדעתו דוקא כשכבר הגיעו ליום נ' כשהיו ישראל במדרגה הראויה לקבל את התורה אז הורה להם שיוסיפו עוד הכנה להכנתם בתשוקה גדולה לקבל התורה ומש"ה חשוב יום זה שהוא נ' לספירה להיות יו"ט שהוא מראה השתדלות מצדנו ומתפארים בו וגם נקרא זמן מתן תורתנו ולא זמן קבלת תורתנו שבאמת לא קיבלנו אז התורה אבל הקב"ה רצה ליתנה לנו והשפע של קדושה שהיה ראוי לירד יחד

המג"א סי' תצ"ד מקשה על נוסח התפילה של חג השבועות שאומרים בו זמן מתן תורתנו

הלא מבואר בגמ' דתורה ניתנה ביום ז' סיון ואילו שבועות חל ביום ו' סיון ע"ש ואולי י"ל ביאור חדש בענין זמן מתן תורתנו דהנה בפסח אמרינן זמן חרותנו משום דבאמת היתה אז מציאות של חירות כשיצאו אבותינו ממצרים וכמ"כ בסוכות אמרינן זמן שמחתנו דהיתה אז שמחה אצלם כשהיו חוסים בצל ענני כבוד במדבר אבל בשבועות יום נ' של ספירה והוא ו' בסיון אין שום דבר שוכל לחוג לזכרוננו דכל כולו של חג השבועות לא נקבע על איזה נס שנעשה בו לאבותינו וכל ענינו רק משום דהתורה צוותה עלינו לעשות יום זה מקרא קודש ולהקריב אשה וכו' וא"כ הא דאמרינן בו זמן מתן תורתנו אינו משום שהוא מכוון ליום מתן תורה אלא משום דעצם מצות היום מזכרת דניתנה תורה לישראל שמחייבת במצוות וזו אחת מהן.

עם מתן התורה באמת בא על ישראל באותו יום ויש רמז לזה בקרא דכתיב תספרו חמישים יום דאף דמתפרש קרא דתספרו עד יום חמישים כמו שכותב רש"י שם עה"ת אבל משמעות הפסוק דשייך להמשיך לספור עוד יום חמישים עצמו ואולי זו היא גם כוונת מה שאמרו ז"ל שהקדימו ישראל נעשה לנשמע שהקדימו עשיה זו של משה להוסיף יום אחד לנשמע את התורה שהוספת יום אחד מקרי עשיה מצד ישראל ובזה הגדילו גדלות בחינת הנשמע בתשוקה עצומה ואולי מתפרש בזה גם הא דקאמר רב יוסף [פסחים ס"ח:] אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא והיינו האי יומא שהוסיף משה מדעתו דאף דשכח ר"י תלמודו אבל התשוקה והרצון שהיה לו לפני שהתחיל ללמוד דומיא דהיום שהוסיף משה מדעתו לפני מ"ת זה לא פג מידי אצלו וע"י תשוקה זו הוא דזכה למה שזכה וזה נשאר לו בשלמות.

פרקי אבות - פרק ו' משנה ג' ד' ו'

משנה ג

שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וקראו רבו אלופו ומיודעו הלומד מחברו פרק אחד וכו'

אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. לכאורה הק"ו קשה הלא דוד למד מאחיתופל שני דברים ואפשר דרק מש"ה קראו רבו אלופו וכו' ומנין דהלומד מחברו רק דבר אחד ק"ו שמחוייב לנהוג בו כבוד ומובא בשם הבעש"ט זי"ע שהלומד תורה מרוב שאינו הגון אין תורה זו מתברכת אצלו וע"כ קתני דלא למד דוד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד שלעולם נשארו שני דברים אלו לבדם אצלו אבל הלומד מרוב הגון התורה מתברכת אצלו וממילא מובן דהלומד אפילו דבר אחד ממנו נעשה מזה תלי תלים של הלכות הרבה יותר משני דברים ושפיר איכא ק"ו והנה הני שני דברים שלמד דוד מאחיתופל הם שלא ללמוד יחידי ושלא ליכנס לבהמ"ד בקומה זקופה [עי' תפא"י] ושניהם ענין של שוא"ת וי"ל דרק דברים כאלו שלא שייך אצלם שיהיו מתברכים כיון שאין בהם קיום אלא מניעה בכגון אלו אפשר ללמוד מרוב שאינו הגון אבל ענינים של קום ועשה ששייך בהם ברכה לא כדאי בכלל ללמוד מרוב שאינו הגון דאז לא יתברכו אצל התלמיד ויחסר לו.

משנה ד

כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו'

ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן וכו' אשריך בעה"ז וטוב לך לעה"ב וכו'. צריך להבין מה פירוש אם אתה עושה כן דאי המדובר במי שאין לו אלא פת במלח ומים במשורה ודאי

דעושה כן דאין לו יותר והאיך אומרים לו אם אתה עושה וכו' כאילו הברירה בידו שלא לעשות כן ועוד צריך להבין מה פירוש אשריך בעה"ז מה אושר יש בדבר בשלמא לעה"ב מובן שטוב לו שיש לו שכר עסק התורה מתוך עוני אבל מה האושר בעה"ז ונראה דלעולם מדובר בעשיר שיכול לאכול מעדנים ואומרים לו דאם אעפ"כ מצמצם אכילתו לפת במלח ומים במשורה יהיה לבו פנוי לעסוק בתורה ויזכה לעמול ולהתגדל בה ולא עוד אלא דכיון דלא יהא להוט אחרי תאוותיו יהיה מאושר בעה"ז שיהא לו מנוחת הנפש ויהא חפשי מלרדוף אחרי התענוגים דאין אדם מת וחצי תאוותיו בידו ואין קץ ליצר לבד האדם לבקש עוד ועוד וע"כ מי שחינך את עצמו לבטל רדיפות המותרות מחייו אע"פ שאין טוב לו בעה"ז דרק לעה"ב יהא לו טוב והנאה אבל מ"מ אשריו בעה"ז שיהא לו חיים במנוחה בלי דאגות ועי' בהא דאיתא ביומא דף ל"ה: בר"א בן חרסום שהיה עשיר מופלג ואעפ"כ היה הולך ללמוד תורה עם נאד קמח על כתיפו ותו לא.

משנה ו

הא למדת שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

צריך להבין מה היא המדה כנגד מדה שיש באומר דבר בשם אומרו שעיי"ז יביא גאולה לעולם ונראה דהאומר דבר בשם אומרו יש בו מדת הענוה ומדת האמת שאינו מתגדל במה שאינו שלו ואינו משקר לומר שלי היא וע"י מדות אלו הוא דיזכו לגאולה דהנה עיקר ענינה שיצא מזה קידוש ה' שיראו ישראל שע"י שקיבלו וקיימו את התורה והמצוות זוכים ליגאל בידי הקב"ה ומובן דזה יתכן רק אם יתנהגו בענוה ואמת ויכירו מי הוא הגואל ולא יתלו לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה